



OTSUS

25.08.2016 nr 5.1-5/16-035

Koondumisele nr 18/2016 Circle K Eesti Aktsiaselts ja SEVENOIL EST OÜ osa, OÜ TOOMEMAA osa, osaühing Heleaas osa ning osaühing Järvejaam osa loa andmine

Koondumine

Circle K Eesti Aktsiaselts (**Circle K**) volitatud esindaja esitas 20.06.2016 Konkurentsiametile koondumise teate, mille kohaselt vastavalt 26.05.2016 SEVENOIL EST OÜ, OÜ TOOMEMAA, osaühing Heleaas, osaühing Järvejaam ja Circle K vahel sõlmitud Kinnistute ja Ettevõtte Osa Võõrandamise Lepingule kavatseb Circle K omandada kõigi nelja ettevõtja osad, mille koosseisu kuulub 23 „P Premium 7“ kaubamärgi all opereeritavat tanklat koos lepingute ja töötajatega ning kinnisasjadega ja seal asuva varaga (**Premium 7 osa**). Tehingu tulemusel saavutaks Circle K valitseva mõju Premium 7 osa üle konkurentsiseaduse (edaspidi KonkS) § 2 lg 4 tähenduses ning tegemist on koondumisega KonkS § 19 lg 1 p 2 sätestatud viisil.

Selgitamaks, kas koondumine kahjustab oluliselt konkurentsi või mitte, alustas Konkurentsiamet 20.07.2016 otsusega nr 5.1-5/16-030 koondumise täiendava menetluse.

Koondumise osalised

KonkS § 20 punkti 2 järgi on koondumise osaliseks füüsiline isik või ettevõtja, kes omandab valitseva mõju ühe ettevõtja või tema osa või mitme ettevõtja või nende osade üle.

KonkS § 20 punkti 4 järgi on koondumise osaliseks ettevõtja, kelle üle või kelle osa üle omandatakse valitsev mõju.

Seega on ettevõtjaks, kes omandab valitseva mõju Circle K ning ettevõtjateks, kelle osade üle omandatakse valitsev mõju SEVENOIL EST OÜ, OÜ TOOMEMAA, osaühing Heleaas, osaühing Järvejaam.

Circle K on Circle K AS-i tütar-ettevõtja, mis kuulub omakorda Kanada päritolu globaalsesse jaemüügi kontserni Alimentation Couche-Tard Inc. Circle K põhitegevuseks Eestis on mootorikütuste ning toidu- ja esmatarbekaupade jaemüük. Hetkel teenindab Circle K Statoili kaubamärgi all kliente 46 tanklat (teenindusjaama), 1 mugavuspood ning Statoil 1-2-3 kaubamärgi all 7 automaattanklat Eestis. Lisaks opereerib Circle K Eestis Statoili kaubamärgi all 25 autopesulat.

SEVENOIL EST OÜ, OÜ TOOMEMAA, osaühingu Heleaas ja osaühingu Järvejaam üle omab valitsevat mõju otse või kaudselt Mare Kolsar (i.k 45304132717).

SEVENOIL EST OÜ-le kuuluvad üleantavad varad, sh vallasasjad, töölepingud, kliendilepingud, kütuse varud jms. OÜ-le TOOMEMAA, osaühingule Heleas ja osaühingule Järvejaam kuuluvad üleantavad kinnistud. Kõigi nelja ettevõtja osad moodustavad kokku organisatsiooniliselt iseseisva ettevõtja, mis opereerib 31 tanklast koosnevat „P Premium 7“ kaubamärgi all tegutsevat tanklaketti. Käesoleva koondumisega soovitakse võõrandada 23 tanklat.

Õiguslik hinnang

Koondumise kontrolli kohaldamine

KonkS § 21 lg 1 kohaselt kontrollitakse koondumist, kui koondumise osaliste eelnenud majandusaasta käibed Eestis kokku ületavad 6 000 000 eurot ja vähemalt kahe koondumise osalise käibed Eestis ületavad kummalgi 2 000 000 eurot.

Koondumise osaliste eelnenud majandusaasta käive Eestis oli kokku üle 6 000 000 euro ja vähemalt kahe koondumise osalise käibed Eestis ületasid kummalgi 2 000 000 eurot, mistõttu kuulub koondumine KonkS § 21 lg 1 kohaselt kontrollimisele.

Kaubaturud

KonkS § 3 lg 1 kohaselt on kaubaturg hinna, kvaliteedi, tehniliste omaduste, realiseerimis- ja kasutustingimuste ning tarbimis- ja muude omaduste poolest ostja seisukohalt omavahel vahetatavate või asendatavate (edaspidi asendatavate) kaupade käibimise ala, mis hõlmab muu hulgas kogu Eesti territooriumi või selle osa.

Majandus- ja kommunikatsiooniministri 17.07.2006 määruse nr 69 Koondumise teate esitamise juhendi (edaspidi *Juhend*) § 8 lg 3 punkti 1 kohaselt on horisontaalselt mõjutatud kaubaturuks selline kaubaturg, kus tegutseb vähemalt kaks koondumise osalist või nendega samasse kontserni kuuluvat ettevõtjat ja koondumine tekitab vähemalt 15% ühise turuosa. Sama paragrahvi lõike 3 punkti 2 kohaselt on vertikaalselt mõjutatud kaubaturuks iga kaubaturg, kus tegutseb üks või mitu koondumise osalist või nendega samasse kontserni kuuluvat ettevõtjat, mis eelneb või järgneb kaubaturule, kus tegutseb mõni teine koondumise osaline või temaga samasse kontserni kuuluv ettevõtja, ning kus mõne osalise individuaalne turuosa või osaliste ühine turuosa on vähemalt 25%, olenemata sellest, kas nad on tegelikult müüja ja ostja suhetes või mitte.

Koondumise teate kohaselt kattub koondumise osaliste äritegevus mootorikütuste jaemüügil, määrdeainete jaemüügil, autotarvikute jaemüügil ning toidu- ja esmatarbekaupade jaemüügil. Circle K tegutseb täiendavalt autopesu teenuse osutamise kaubaturul ning vähesel määral ka mootorikütuste hulgimüügi kaubaturul.

Circle K ja Premium 7 osa teenindusjaamade liidetud turuosa kokku ületab 15% üksnes mootorikütuse jaemüügil. Muude kattuvate äritegevuste osas, nagu määrdeainete, autotarvikute, toidu- ja esmatarbekaupade jaemüük, jääb koondumise teate kohaselt koondumise osaliste teenindusjaamade turuosa kokku hinnanguliselt alla 10%. Seetõttu ei too koondumine kaasa olulist mõju nendes valdkondades ning tegemist ei ole horisontaalselt mõjutatud kaubaturgudega Juhendi mõistes. Märgitud

põhjused ei ole antud koondumise menetlemisel vajalik piiritleda kaubaturgusid määrdeainete, autotarvikute ning toidu- ja esmatarbekaupade jaemüügil.

Autopesu teenuse osutamisega tegutseb üksnes üks koondumise osaline Circle K. Seega puudub koondumise osalistel selles äritegevuses horisontaalne kattuvus. Kuna autopesu teenus ei ole vertikaalselt seotud teiste koondumise osaliste äritegevustega, ei ole tegemist ka vertikaalselt mõjutatud kaubaturuga Juhendi tähenduses. Seetõttu ei ole autopesu teenuste osas kaubaturu täpne piiritlemine antud juhul vajalik ega otstarbekas.

Mootorikütuste jaemüük

Konkurentsiameti varasema praktika kohaselt ei ole mootorikütuste jaemüügi tanklate koondumisel ja selle mõjude hindamisel vaja eristada bensiini ja diislikütuse jaemüügi kaubaturgu (olguigi, et erinevad mootorid tarbivad erinevat kütust) või veelgi detailsemat jaotust, sõltuvalt bensiini oktaanarvust. Konkurentsiamet on varasemalt leidnud, et erinevad mootorikütused kuuluvad kõik ühele kaubaturule, kuna reeglina on kõigi mootorikütuste jaemüüjate kaubavalikus esindatud nii bensiin kui diislikütus. Kõik kütusetanklad konkureerivad omavahel üldisel mootorikütuste jaemüügi kaubaturul.¹ Konkurentsiameti hinnangul kehtib märgitud kaubaturu määratlemine ka käesoleva koondumise puhul.

Koondumise teate esitaja hinnangul võib lähitulevikus ilmselt oodata traditsiooniliste mootorikütuste (bensiin ja diislikütus) müügi mahu langust alternatiivsete kütuste arvelt. Kõige lähemaks alternatiiviks bensiinile ja diislikütusele on koondumise teate kohaselt LPG autogaas ning vähemal määral mõjutab traditsiooniliste mootorikütuste müüki ka CNG maagaas ehk surugaas ja elektriautode levik.

Konkurentsiameti poolt läbiviidud turuanalüüsist selgus, et LPG osatähtsus kogu mootorikütuste müügist Eestis jäi oluliselt alla 1% ning CNG tanklaid on koondumise teate kohaselt Eestis vaid 5, mis kõik kuuluvad AS-ile Eesti Gaas. Elektriautode tarbeks on Eestis välja ehitatud 167 kiirlaadijast koosnev elektriautode kiirlaadimise võrgustik². Koondumise teate kohaselt ei avalda elekter tavapärastele mootorikütustele siiski nii suurt konkurentsipurvet kui LPG ja CNG. Arvestades alternatiivsete kütuste väga väikest osatähtsust kogu mootorikütuste jaemüügist Eestis, ei muuda nendega arvestamine või mitteametamine oluliselt mootorikütuste jaemüüjate turuosasid. Konkurentsiamet ei loe alternatiivseid mootorikütuseid käesoleval juhul samale kaubaturule traditsiooniliste mootorikütustega.

Lisaks eelkirjeldatud alternatiivsetele mootorikütustele pakutakse paljudes tanklates ka erimärgistusega diislikütust. Erimärgistatud diislikütus on värvainega märgistatud diislikütus, millel on tavalisest diislikütusest madalam aktsiisimaks. Erimärgistatud diislikütus on mõeldud aastaringseks kasutamiseks nii metsa- kui põllutöomasinates, samuti kutselisel kalapüügil. Erimärgistatud diislikütust võib kasutada ka muude seadmete või masinate mootorites eeldusel, et tegemist ei ole mootorsõidukitega. Arvestades erimärgistatud diislikütuse spetsiifilist kasutusotstarvet ning asjaolu, et koondumise osalised seda ei müü, ei arvesta Konkurentsiamet erimärgistatud

¹ Konkurentsiameti 01.07.2015 otsus nr 5.1-5/15-018 - aktsiaselts Aqua Marina ja Aktsiaselts Lukoil Eesti ning 01.06.2016 otsus nr 5.1-5/16-020 – OÜ Alexela Tanklad ja Mokter OÜ osa.

² <http://elmo.ee/laadimispunktide-vorgustik/>

diislikütust käesoleva koondumise hindamisel kaubaturu hulka. Vastavalt Konkurentsiameti analüüsile moodustab erimärgistatud diislikütuse müügimaht kogu mootorikütuste müügist Eestis 1% - 2%. Seega ei mõjuta ka erimärgistatud diislikütusega arvestamine või mittearvestamine oluliselt kaubaturu struktuuri.

Eelmärgitud väljajätmissi arvestades, on antud koondumise puhul kaubaturu hulka arvestatud bensiin ja diislikütus, mis moodustavad valdava enamuse tanklates müüdavatest mootorikütustest. Konkurentsiameti analüüsi kohaselt on nende osatähtsus ligikaudu 97,5%.

Mõlema koondumise osalise tanklad paiknevad erinevates kohtades üle kogu Eesti. Konkurentsiamet on 01.07.2015 otsuses nr 5.1-5/15-018 (aktsiaselts Aqua Marina ja aktsiaselts Lukoil Eesti) määratlenud mootorikütuste jaemüügi kaubaturu geograafiliseks ulatuseks kogu Eesti territooriumi. Sellise geograafilise määratluse põhjustena võeti arvesse Eesti pindala suurust (vahemaad on lühikesed), kus erinevate teenindusjaamade piirkonnad moodustavad üksteisele järgnevate ja üksteisega kattuvate alade ahela, ning asjaolu, et konkurentsitingimused mootorikütuse jaemüügi turul Eesti erinevates piirkondades on sarnased ning kütuse jaehinna erinevus eri piirkondades ei ole märkimisväärne.

Vahetult käesolevale koondumisele eelnenud 01.06.2016 otsuses nr 5.1-5/16-020 (OÜ Alexela Tanklad ja Mokter OÜ osa) leidis Konkurentsiamet, et koondumise tulemusel ei teki olukorda, kus mõnes piirkonnas oleksid koondumise osaliste tanklad ülekaalus. Seetõttu ei muutnud kõnealune koondumine oluliselt konkurentsitingimusi lokaalsemates piirkondades (näiteks maakonnad või omandatavat tanklat ümbritsev ala kuni 30 minuti autosõidu kauguseni). Märgitud põhjusel ei pidanud Konkurentsiamet vajalikuks ega põhjendatuks hinnata koondumise mõju lokaalsematel geograafilistel aladel kui kogu Eesti territoorium.

Arvestades, et antud koondumine on mootorikütuste jaemüügi kaubaturul Eestis lühikese aja jooksul juba kolmas, mistõttu on järjest vähenenud kaubaturul tegutsevate ettevõtjate arv ning tõusnud kontsentratsiooni tase, pidas Konkurentsiamet põhjendatuks kaubaturu põhjalikumalt analüüsi. Konkurentsiameti hinnangul piirdub ostja (mootorikütuse tankija) seisukohast vaadatuna omavahel konkureerivate tanklate geograafiline ala tavapäraselt territooriumiga, mille läheduses ostja mootorsõidukiga valdavalt liikleb. Seetõttu on mootorikütuste jaemüügil konkurentsiolekukorra hindamisel põhjendatud kogu Eesti territooriumist lokaalsemate geograafiliste alade piiritlemine.

Konkurentsiamet hindab käesoleva koondumise mõju lokaalsetel territooriumitel, mis katavad ala ligikaudu kuni 10 minuti autosõidu raadiuses koondumise osaliste tanklatest linnades ning ligikaudu kuni 20 minutilise autosõidu raadiuses maapiirkondades. Lisaks nimetatud lokaalsetele piirkondadele hindab Konkurentsiamet koondumise mõju kogu Eesti territooriumil.

Hinnang koondumisele

KonKS § 22 lg 3 kohaselt keelab Konkurentsiamet koondumise, kui see oluliselt kahjustab konkurentsi kaubaturul, eelkõige turgu valitseva seisundi tekkimise või tugevnemise kaudu.

KonKS § 13 lg 1 järgi omab turgu valitsevat seisundit ettevõtja või mitu samal kaubaturul tegutsevat ettevõtjat, kelle positsioon võimaldab tal/neil sellel kaubaturul tegutseda arvestataval määral sõltumatult konkurentidest, varustajatest ja ostjatest. Turgu valitseva seisundi olemasolu eeldatakse, kui ettevõtjale või mitmele samal kaubaturul tegutsevale ettevõtjale kuulub kaubaturul vähemalt 40 protsenti käibest.

Mootorikütuste jaemüügi kaubaturu analüüsimiseks, edastas Konkurentsiamet taotlused teabe saamiseks 12 ettevõtjale. Konkurentsiamet küsis ettevõtjatelt andmeid mootorikütuste jae- ja hulгимüügi mahtude kohta nii rahaliselt kui koguseliselt viimasel kolmel aastal. Mootorikütuste kohta andmete esitamisel palus Konkurentsiamet eristada kolme kategooriat: (i) bensiin ja diislikütus; (ii) erimärgistatud diislikütus ja (iii) LPG. Lisaks mootorikütuste müügi mahtudele küsis Konkurentsiamet turuosalistelt arvamust (i) koondumise mõjude kohta üldiselt; (ii) koondumise mõju kohta turuosaliste läbirääkimisjõule suuremate ostjate ja tarnijatega; (iii) mootorikütuste jaemüügi kaubaturule sisenemise ja kaubaturul laienemise võimaluste ja takistuste kohta.

Kaubaturu struktuur

Mootorikütuste jaemüügi kaubaturu kogumahu leidmiseks tuvastas Konkurentsiamet, lisaks menetlusse kaasatud 12 ettevõtjale, veel 36 ettevõtjat, kes tegutsevad mootorikütuste jaemüügiga. Kõigile 48 ettevõtjale kuulub Konkurentsiameti analüüsi kohaselt kokku 414 tanklat ning nende bensiini ja diislikütuse müügitulu oli 2015. aastal kokku ligikaudu 745 miljonit eurot.

Koondumise osaliste ning nende suuremate konkurentide ligikaudsed turuosad müügitulude põhjal eelnenud kolmel aastal mootorikütuste jaemüügil Eestis on esitatud alljärgnevas tabelis³.

Turuosad 2013-2015 (eur)			
	2013	2014	2015
Statoil	[20 – 30]%	[20 – 30]%	[20 – 30]%
Premium7	[5 – 10]%	[5 – 10]%	[5 – 10]%
Koondumise osalised kokku	[20 – 30]%	[20 – 30]%	[20 – 30]%
Olerex	[10 – 20]%	[10 – 20]%	[20 – 30]%
Alexela	[10 – 20]%	[10 – 20]%	[10 – 20]%
Neste	[10 – 20]%	[10 – 20]%	[10 – 20]%
Muud ⁴	[10 – 20]%	[10 – 20]%	[10 – 20]%

Tabelist selgub, et koondumise tulemusel tekib kõige suurema turuosaga ettevõtja Eestis. Samas on kaubaturul ligikaudu sama turuosaga Olerex tanklakett, samuti märkimisväärsete turuosadega Neste ja Alexela ning lisaks hulgaliselt väikseid ettevõtjaid.

³ Tabelis on ärinimede asemel kasutatud kaubamärke.

⁴ Muude mootorikütuse jaemüüjate seas on kokku 43 ettevõtjat, kelle individuaalsed turuosad jäävad oluliselt alla tabelis märgitud tanklakettidele. Nende seas suurimateks on Euro Oil ja Jetoil ligikaudu [...] % turuosadega.

Koondumise järgne kontsentratsiooni indeks (HHI) on ligikaudu [...] ⁵ ning koondumisest tulenevat kontsentratsioonitaseme muutust iseloomustav delta on [...] ⁶. Selliste näitajatega on koondumisest tuleneva konkurentsiprobleemi tuvastamine ebatõenäoline.

Analüüsid koondumise osaliste positsioone lokaalsemalt kui kogu Eesti, st territooriumitel, mis katavad ala ligikaudu kuni 10 minuti autosõidu raadiuses koondumise osaliste tanklatest linnades ning ligikaudu kuni 20 minutilise autosõidu raadiuses maapiirkondades, tuvastas Konkurentsiamet kokku 7 territooriumit, kus asuvad mõlema koondumise osalise tanklad: Kohtla-Järve ja Jõhvi, Pärnu ja lähiümbrus, Rakvere ja lähiümbrus, Tartu, Viljandi, Võru, Tallinn ja lähiümbrus. Tanklate arv kokku ning koondumise osaliste tanklate arv nendel territooriumitel koondumise menetlemise ajal oli järgmine:

- Kohtla-Järve ja Jõhvi
Kokku 14 tanklat, nendest 5 koondumise osalistel.
- Pärnu ja lähiümbrus
Kokku 18 tanklat, nendest 6 koondumise osalistel.
- Rakvere ja lähiümbrus
Kokku 15 tanklat, nendest 3 koondumise osalistel.
- Tartu
Kokku 36 tanklat, nendest 10 koondumise osalistel.
- Viljandi
Kokku 12 tanklat, nendest 4 koondumise osalistel.
- Võru
Kokku 10 tanklat, nendest 2 koondumise osalistel.
- Tallinn ja lähiümbrus
Kokku ligikaudu 110 tanklat, nendest 26 koondumise osalistel.

Eeltoodud lokaalsete turgude analüüsi tulemusest järeldub, et koondumise tulemusel ei teki ühelgi lokaalsel territooriumil sellist olukorda, kus koondumise osaliste tanklad oleksid ülekaalus. Kõikidel piiritletud geograafilistel aladel on piisavalt konkurente koondumise osalistele ning alternatiivseid mootorikütuste müüjaid ostjatele.

Konkurentide arvamused

Konkurentsiamet küsis 12 koondumise osalise konkurendilt arvamust (i) koondumise mõjude kohta üldiselt; (ii) koondumise mõju kohta turuosaliste läbirääkimisjõule suuremate ostjate ja tarnijatega; (iii) mootorikütuste jaemüügi kaubaturule sisenemise ja kaubaturul laienemise võimaluste ja takistuste kohta.

Kõigist vastanutest esitasid oma arvamused 9 ettevõtjat. Koondumise mõjude kohta üldiselt olid kaks konkurenti arvamusel, et koondumine mõjub konkurentsile positiivselt, kolm konkurenti arvasid, et mõju on negatiivne, kaks vastasid, et mõju on pigem negatiivne ning kaks, et koondumine ei mõjuta konkurentsi. Läbirääkimisjõu kohta ostjate ja tarnijatega, olid kolm konkurenti seisukohal, et koondumine tugevdab Circle K läbirääkimisjõudu kütuse tarnijatega, kolm konkurenti

⁵ HHI= [...]²+[...]²+[...]²+[...]²+[...]²+[...]²

⁶ Delta= [...]

olid seisukohal, et pärast koondumist nende läbirääkimisjõud tarnijatega nõrgeneb. Kütuse müügi osas ehk koondumise mõju kohta läbirääkimisjõule ostjatega, olid kaks konkurenti arvamusel, et laienev müügivõrk annab Circle K-le eelise, kahe konkurenti hinnangul mõjutab koondumine negatiivselt nende positsiooni suhetes ostjatega. Neli konkurenti olid seisukohal, et koondumine ei avalda mõju nende läbirääkimisjõule ostjate ega tarnijatega.

Mootorikütuste jaemüügi kaubaturule sisenemise ja kaubaturul laienemise võimaluste ja takistuste kohta olid enamused konkurendid ühisel meelel, et nii turule sisenemine kui turul laienemine on oluliselt takistatud, kuna Eesti kütuseturg ei ole suur, tegutsevaid tanklaid on palju ning häid asukohti uute tanklate rajamiseks on keeruline leida. Peamiseks kaubaturule sisenemise või oma tegevuse laiendamise võimaluseks peeti olemasolevate tanklate ostmist.

Kokkuvõttes, vaatamata mootorikütuste jaemüügi kaubaturu suletud iseloomule, kuhu sisenemine ning, kus laienemine on eelkõige võimalik vaid konkurentide koondumiste kaudu, samuti vaatamata osade konkurentide vastuseisule, on Konkurentsiamet seisukohal, et koondumine ei kahjusta oluliselt konkurenti. Koondumise järgselt jäävad kaubaturule tegutsema neli suuremat konkurenti ning hulgaliselt väiksemaid turuosalisi. Koondumise tulemusel tekkiv turustruktuur ei anna Circle K-le võimalust tegutseda sõltumatult konkurentidest ja ostjatest kogu Eestis ega territoriaalselt väiksemates lokaalsetes piirkondades. Samuti ei anna koondumine Circle K-le võimalust tegutseda sõltumatult tarnijatest. Seega ei tekita ega tugevda koondumine turgu valitsevat seisundit KonkS § 13 lõike 1 tähenduses ning koondumisega ei kaasne KonkS § 22 lõikes 3 nimetatud asjaolusid, mis tingiksid koondumise keelamise.

Lähtudes eeltoodust ja juhindudes KonkS § 27 lg 1 p 1

otsustan:

anda luba Circle K Eesti Aktsiaselts ja SEVENOIL EST OÜ osa, OÜ TOOMEMAA osa, osaühing Heleaas osa ning osaühing Järvejaam osa koondumisele.

Otsuse peale võib esitada vaide Konkurentsiameti peadirektorile haldusmenetluse seaduses sätestatud korras või kaebuse Tallinna Halduskohtule halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras 30 päeva jooksul, arvates käesoleva otsuse teatavakstegemisest.

KonkS § 27 lg 6¹ kohaselt peavad koondumise osalised koondumise jõustama kuue kuu jooksul koondumiseks loa andmise otsuse kehtima hakkamisest arvates. Konkurentsiamet võib koondumise osalise põhjendatud taotluse alusel seda tähtaega ühe korra pikendada kuni ühe aastani.

/allkirjastatud digitaalselt/

Märt Ots
Peadirektor

Konkurentsiameti 25.08.2016 otsuse nr 5.1-5/16-035 ära kiri on samane originaaliga. Ära kirjas on ärisaladused välja jäetud ning turuosad märgitud vahemikena, vastavad kohad on tähistatud nurksulgudega.

/Veiko Ilves/ 07.09.2016